

ISSN 0235 – 3490

АРХЕОЛОГІЯ

ПУБЛІКАЦІЇ АРХЕОЛОГІЧНИХ
МАТЕРІАЛІВ.

НОВІ ВІДКРИТТЯ
І ЗНАХІДКИ.

СТАТТІ.

РЕЦЕНЗІЇ.

ХРОНІКА.

ПАМ'ЯТЬ

АРХЕОЛОГІЇ.

ДИСКУСІЇ.

АРХЕОЛОГІЯ

ЗА РУБЕЖЕМ.

ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК

АРХЕОЛОГІЇ.

•4•1998

Це число журналу присвячується 90-річчю від дня народження видатного вченого, члена-кореспондента АН УРСР С. М. Бібікова. У ньому вміщено статті з різних питань давньої історії та археології від первісності до античності, публікуються дискусійні та біографічні матеріали, рецензії, хроніка.

Для археологів, істориків, краєзнавців, вчителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

Этот номер журнала посвящен 90-летию со дня рождения выдающегося ученого, члена-корреспондента АН УССР С. Н. Бибикова. В нем помещены статьи по различным вопросам древней истории и археологии от первобытности до античности, публикуются дискуссионные и биографические материалы, рецензии, хроника.

Для археологов, историков, краеведов, учителей истории, студентов исторических факультетов, всех, кто интересуется древней историей Украины.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

П. П. ТОЛОЧКО (головний редактор),
В. Д. БАРАН, К. П. БУНЯТЯН, І. С. ВІНОКУР,
М. І. ГЛАДКИХ, В. М. ЗУБАР (відповідальний секретар), С. Д. КРИЖИЦЬКИЙ (заступник головного редактора), В. К. МІХЄЄВ,
О. П. МОЦЯ, В. Ю. МУРЗІН,
В. В. ОТРОЩЕНКО, С. В. СМІРНОВ,
В. Н. СТАНКО, Р. В. ТЕРПИЛОВСЬКИЙ,
Г. М. ТОЩЕВ, В. М. ЦИГИЛИК,
Є. В. ЧЕРНЕНКО

Адреса редакції:
254655, Київ—210, пр-т Героїв Сталінграда, 12
Телефон 418-91-38

Здано до набору 02.10.98. Підп. до друку 15.02.99. Формат 70×108 ¹/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,80. Ум. фарбо-відб. 16,06. Обл.-вид. арк. 16,46. Тираж 700 прим. Зам. 162
Оригінал-макет виготовлено редакційно-видавничим центром ІА НАН України.
Тираж видруковано Спеціалізованою друкарнею наукових журналів при Президії НАН України
252004, Київ—4, вул. Терещенківська, 4

Друкується за постановою редакційної колегії журналу.

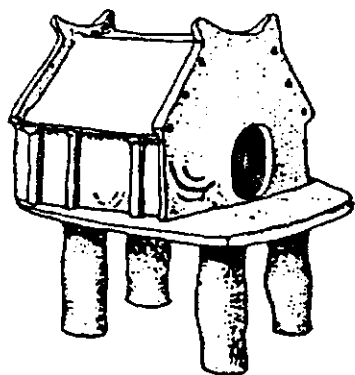
Редактор О. В. КРАВЧЕНКО,
В. А. КОВАЛЕНКО

Художній редактор М. М. ІСВЛЕВ

Комп'ютерна верстка О. М. ПЕТРАШЕНКО

АРХЕОЛОГІЯ

• 4 • 1998

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у березні 1989 р.

Видається
щоквартально

Київ

ЗМІСТ

- 3 До 90-річчя з дня народження Сергія Миколайовича Бібікова
- 4 ОТТ М. С. М. Бібіков. Плідне натхнення
- Статті**
- 9 КОЛОСОВ Ю. Г., СТЕПАНЧУК В. М. Пам'ятки з дво-бічними знаряддями в середньому палеоліті Криму: огляд та інтерпретація даних
- 19 ЧАБАЙ В. П., МАРКС Э. Э., ОТТ М. Вариабельность среднего и ранней поры позднего палеолита в Крыму (предварительные итоги международного археологического проекта)
- 48 ЛЮБИН В. П. Пещеры Кавказа и человек в предистории и в историческое время
- 55 БОРЗИЯК І. О., КУЛАКОВСЬКА Л. В. Гравет Подністров'я. Загальний огляд
- 64 ЗБЕНОВИЧ В. Г. Зооморфные мотивы в росписи керамики культуры Триполье-Кукутени
- 78 БУРДО Н. В. Хронологія і періодизація Трипілля А
- 89 КРИЖИЦЬКИЙ С. Д. Про п'ятиколонні храми у Північному Причорномор'ї
- Публікації археологічних матеріалів**
- 97 РИЖОВ С. М. Мустьєрський комплекс Малого Раковця IV на Закарпатті
- 109 ПОПОВА Т. О. Матеріали духовної культури трипільсько-кукутенського населення Поливанового Яру III
- 118 ХРАПУНОВ І. М. Склеп IV ст. н. е. із могильника Дружне
-

- 128 КРОПОТОВ В. В. Світлоглиняні вузькогорлі амфори «інкерманського» типу
- 134 КРУЦ В. О. Роль тваринництва в економіці трипільської культури
Дискусії
- 145 ВІДЕЙКО М. Ю. Принципи виникнення і розвитку трипільських протоміст
- 151 РИЧКОВ М. О. Про концепцію етнічної диференціації суспільств
Рецензії
- 160 СОН Н. О. L. Chrzanovski, D. Zhuravlev. Lamps from Chersonesos in the State Historical Museum Moscow.— Roma: «L'ERMA» di BRETSCHNEIDER, 1998.— 296 p., 112 ill. (Studia Archaeologica.— 94)
Хроніка
- 161 ЯКОВЛЄВА Л. А. International conference on mammoth site studies (Lawrence, USA)
- 162 ПЕТРАШЕНКО В. О. Про роботу спеціалізованої вченої ради Інституту археології НАН України у 1997 році
Вітасмо ювілярів
- 168 Визначний дослідник палеоліту Криму
- 172 До 60-річчя Володимира Опанасовича Круца
- 174 Наші автори
- 175 Список скорочень
- 176 Алфавітний покажчик змісту журналів «Археологія» за 1998 рік

СОДЕРЖАНИЕ

К 90-летию со дня рождения Сергея Николаевича Бибикова	3
ОТТ М. С. Н. Бибиков. Плодотворное вдохновение	4
Статьи	
КОЛОСОВ Ю. Г., СТЕПАНЧУК В. Н. Памятники с двусторонними орудиями в среднем палеолите Крыма: обзор и интерпретация данных	9
ЧАБАЙ В. П., МАРКС Е. Е., ОТТ М. Вариабельность среднего и ранней поры позднего палеолита Крыма	19
ЛЮБИН В. П. Пещеры Кавказа и человек в предыстории и в историческое время	48
БОРЗИЯК И. О., КУЛАКОВСКАЯ Л. В. Граветт Поднепровья. Общий обзор	55
ЗБЕНОВИЧ В. Г. Зооморфные мотивы в росписи керамики культуры Триполье-Кукутени	64
БУРДО Н. Б. Хронология и периодизация Триполья А	78
КРЬЖИЦКИЙ С. Д. О пятиколонных храмах в Северном Причерноморье	89
Публикации археологических материалов	
РЫЖОВ С. Н. Мустьерский комплекс Малого Раковца IV в Закарпатье	97
ПОПОВА Т. А. Материалы духовной культуры трипольско-кукутенского населения Поливанова Яра Ш1-2	109
ХРАПУНОВ И. Н. Склеп IV в. н. э. с могильника Дружное	118
КРОПОТОВ В. В. Светлоглиняные узкогорлые амфоры «инкерманского» типа	128
КРУЦ В. А. Роль животноводства в экономике трипольской культуры	134
Дискуссии	
ВИДЕЙКО М. Ю. Причины возникновения и развития трипольских протогородов	145
РЫЧКОВ Н. А. О концепции этнической дифференциации обществ	151
Рецензии	
СОН Н. А. L. Chrzanowski, D. Zhuravlev. Lamps from Chersonesos in the State Historical Museum Moscow. – Roma: «L'ERMA» di BRETSCHNEIDER, 1998. – 296 p., 112 ill. (Studia Archaeologica. – 94)	160
Хроника	
ЯКОВЛЕВА Л. А. International conference on mammoth site studies (Lawrence, USA)	161
ПЕТРАШЕНКО В. А. О работе специализированного ученого совета Института археологии НАН Украины в 1997 году	162
Поздравляем юбиляров	
Выдающийся исследователь палеолита Крыма	168
К 60-летию Владимира Афанасьевича Круца	172
Наши авторы	174
Список сокращений	175
Алфавитный указатель содержания журналов «Археологія» за 1998 год	176